

Маріупольський
університет

**«Сучасний розвиток
державотворення та
правотворення в Україні:
проблеми теорії та практики»**

**Збірник матеріалів
XIV Міжнародної науково-практичної
конференції**

15 травня 2026

Київ 2026

Організаційний комітет:

Голова	Тетяна МАРЕНА, в.о. ректор МДУ, кандидат юридичних наук, доцент;
Заступник голови	Юлія ДЕМИДОВА, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Члени оргкомітету:	Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, доцент кафедри права, доктор філософії; Галина ТИХОМИРОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 20.05.2026).

С 91 Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики : зб. матеріалів XIV міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 15 трав. 2026 р. / за заг. ред. Т.В.Марени. Київ: МДУ, 2026. 221 с.

Збірник містить матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 15 травня 2026 року в Маріупольському державному університеті. У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні за напрямками: виклики та перспективи; права людини крізь призму сучасних викликів і загроз; Україна на шляху повоєнного відновлення: правовий аспект; кримінальна юстиція під час війни та у повоєнний період; кліматична справедливість: право, політика та безпека. Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

DOI: <https://doi.org/10.34079/msu.conf.statebuilding.2026>

Євроінтеграційні очікування українського суспільства ставлять перед керівництвом нашої держави надважливі завдання з імплементації європейських стандартів верховенства права та посилення незалежності судової гілки влади. Інтеграція до ЄС означає інституційне закріплення балансу між правами людини, національною безпекою та демократичним врядуванням.

В умовах триваючої збройної агресії та у період повоєнної відбудови особливого значення набуває принцип невідворотності покарання як ключовий елемент відновлення справедливості. При цьому неможливо виправдати очікування суспільства на справедливість без утвердження верховенства права та незалежності судової гілки влади, які у свою чергу спиратимуться на легітимний державний примус як гарантію виконання права.

Таким чином, права людини є фундаментом в процесі державотворення будь-якої держави. Водночас, вони можуть існувати лише в межах життєздатної держави. При цьому, безпека, забезпечена силою, є невід’ємним критерієм для реалізації прав громадян. В умовах триваючого збройного конфлікту та повоєнних загроз, права людини в українській правовій системі мають спиратися на Європейську конвенцію з прав людини, Конституцію України, національні традиції, культуру, історичний досвід та принцип людської гідності. Адже абсолютизація індивідуальних прав без належного врахування безпекових та національних інтересів держави створює вразливості, якими користуються агресивні режими.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Introduction: Approaches to Vulnerability in Times of Crisis — Human Rights Review (Open Access), Heikkilä & Mustaniemi-Laakso (2023), URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s12142-023-00694-4?utm_source=chatgpt.com
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 року. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. The last utopia: human rights in history / Samuel Moyn. — Cambridge, MA; London: Belknap Press of Harvard University Press, 2010. — 337 p.

Надежденко А.О.

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри права Маріупольського
державного університету*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1774-5952>

Яценко А.С.

*1 курс, другий (магістерський) рівень вищої
освіти, заочна форма навчання, освітня
програма «Право» Маріупольський державний
університет*

МУНІЦИПАЛЬНІ ПРАВА ГРОМАДЯН ЯК ФУНДАМЕНТ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Ключові слова: демократія, права людини, муніципальні права, територіальна громада, громадянська партиципація.

Сьогодні демократія та права людини — це не просто гасла, а фундамент українського соціуму. Саме тому роль місцевої влади у захисті прав громади опиняється

у центрі суспільної уваги. Процеси децентралізації та впровадження нових управлінських технологій диктують свої правила: нам потрібен новий погляд на те, як муніципалітети оберігають інтереси кожного мешканця. Прозорість влади та реальна участь людей в управлінні — це вже не теорія, а практичний іспит на шляху до справедливої держави.

Сьогодні муніципальні права громадян є важливим елементом муніципальної демократії, спрямовані на забезпечення взаємозв'язків та задоволення індивідуальних та колективних потреб у межах територіальної громади, відображають невіддільність особи (громадянина) від соціуму цієї громади, і розглядаються як позитивні права, які передбачають активну участь громадян у вирішенні місцевих питань [1, с. 51].

Якщо зазирнути в саму суть поняття «муніципальні права», ми побачимо унікальний набір можливостей, що супроводжують людину протягом усього життя. Це своєрідна локальна «конституція особистості», яка виникає в межах громади та дозволяє втілювати в життя найсміливіші амбіції та інтереси. Такі права не існують самі по собі — вони є локальною інтерпретацією загальнодержавних свобод особи на місцевому рівні, перетворюючись на «самостійний комплекс прав, свобод і обов'язків на основі їхнього розуміння, пов'язаний з існуванням, функціонуванням і активністю людини в умовах місцевої демократії» [2, с. 70].

Муніципальні права мешканців громад сьогодні — це не просто юридичний термін, а цілісний статус людини в системі самоврядування. На нинішньому етапі ці права демонструють вражаюче розмаїття: вони охоплюють фактично всі сфери нашого життя — від політики й економіки до культури та соціального захисту. Така багатогранна структура дозволяє гармонійно поєднувати особисті свободи кожного громадянина з колективними інтересами всієї громади, створюючи надійний фундамент для самореалізації людини на місцях. [3].

Сьогодні кожен мешканець громади має в руках потужний інструмент впливу — розгалужену систему муніципальних прав. Індивідуальний статус громадянина — це не лише право обирати чи бути обраним, а й реальна можливість ініціювати референдуми, ставати до лав муніципальної служби, отримувати чесну інформацію про роботу влади та оскаржувати її рішення в суді. Ба більше, цей перелік не є вичерпним: кожна громада може розширити коло прав у власному Статуті, адаптуючи їх до своїх потреб.

Водночас поряд із правами особистості діють потужні колективні важелі демократії. Разом мешканці отримують право вирішувати долю рідного краю: від управління спільними фінансами та ресурсами до проведення громадських слухань і створення органів самоорганізації. Представлений перелік — це лише частина масштабної картини муніципальної свободи. Він підкреслює головне: саме через поєднання індивідуальних ініціатив та колективної волі будується справжня місцева демократія, де голос кожного стає частиною спільного успіху.

Крім того муніципальні права мешканців територіальної громади можна класифікувати за сферами муніципальної діяльності органів місцевого самоврядування, а саме: безпеки громади; довкілля та екології; житла та муніципального господарства; соціального забезпечення; праці та підприємництва; культури та дозвілля; інформації та громадської участі; участі у місцевому самоврядуванні та управлінні громадою [4].

Отже, муніципальні права — це не відсторонені юридичні формули, а живі й дієві інструменти, що безпосередньо формують обличчя місцевого самоврядування. Муніципальні права громадян дзеркально відображаються у повноваженнях влади, перетворюючи сухі бюрократичні норми на реальні механізми впливу громадян на життя своїх громад. Насправді ефективність будь-якої місцевої ради визначається простим показником: наскільки повно права мешканців реалізовані у її щоденній роботі. У цій системі органи самоврядування мають стати не просто управлінцями, а фасилітаторами та партнерами для людей. Саме така синергія забезпечує сталий розвиток, повертає довіру до влади та перетворює громади на життєздатні осередки демократії. Ключова роль самоврядування сьогодні полягає у здатності чути і задовольняти потреби людини.

Пріоритет «людського виміру» — це не лише слова, а конкретний набір стандартів: від прозорості та відкритості до забезпечення рівних можливостей, доступу до якісних послуг і підтримки громадських ініціатив. Тільки через повагу до прав кожного громадянина ми будемо сучасне та успішне громадянське суспільство.

Сьогодні, коли Україна впевнено торує шлях до розбудови по-справжньому демократичної, соціальної та правової держави, питання муніципальних прав переходить із площини теорії у площу реальних суспільних змін. На порядку денному — не просто обговорення, а докорінне оновлення та створення нових інституційних механізмів, які б дозволили кожному мешканцю стати реальним архітектором своєї громади. Налагодження живої взаємодії між владою та громадськістю у процесі прийняття рішень — це вже не "добровільна опція" для місцевих рад, а головний індикатор їхньої профпридатності та ключове завдання сучасності.

Для того, щоб муніципальні права не залишалися лише на папері, нам необхідно зосередитися на п'яти стратегічних напрямках, які перетворять українські громади на взірці європейської демократії.

По-перше, на зміну формальним відпискам має прийти впровадження чітких стандартів та прозорих процедур залучення мешканців до формування місцевої політики. По-друге, ми повинні побудувати архітектуру максимально відкритої влади, де кожен крок управління є зрозумілим і підконтрольним громаді.

По-третє, критично важливим є якісне зростання громадянської партиципації — люди мають відчувати, що їхній голос справді важить. У цьому контексті особливу роль відіграє цифровий прорив: розвиток електронних сервісів та платформ партиципації дозволить брати участь в управлінні громадою буквально «в один клік», роблячи демократію доступною для кожного.

І, нарешті, фундаментом цих змін має стати масштабна просвітницька робота. Поширення практики освітніх кампаній допоможе кожному громадянину чітко розуміти свої муніципальні права, обов'язки та, головне, колосальні можливості, які відкриває перед ним сучасне місцеве самоврядування. Лише через обізнаність та активність ми збудуємо громади, у яких хочеться жити.

Список використаних джерел:

1. Сметана В.В. Муніципальні права і свободи людини як специфічна правова категорія та нормативно-правовий інститут локальної демократії. *Конституційно-правові академічні студії*. 2019. № 1. С. 49-56.
2. Кофман Б.Я. Муніципальні права людини (особистості) як фактор вдосконалення конституційно-правового статусу людини і громадянина. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 64–71.
3. Русанова С.Ю. Муніципальні права членів територіальної громади: поняття та класифікація. *Форум права*. 2009. № 2. С. 369-374.
4. Бедрій Р.Б. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері господарської діяльності в Україні та зарубіжних країнах. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. Вип. 1. С. 81–91.